

Investigation of Psychological Counselor Candidates' Psychological Counseling Self-Efficacy in terms of Some Descriptive Variables *

Fuad BAKİOĞLU**, Ayşe Sibel TÜRKÜM***

Received date: 17.09.2018

Accepted date: 26.07.2019

Abstract

The aim of this study is to examine psychological counselors 'candidates' psychological counseling self-efficacy in terms of various descriptive characteristics. Participants of this study were 431 senior students studying in the Guidance and Psychological Counseling Undergraduate Programs of 14 different Turkish universities. Of all the participants, 71% (306) were female and 29% (125) were male. The age range was 20-28, mean age was 22.16, and standard deviation of age was .99. The data were collected using Counselor Activity Self-Efficacy Scale and Personal Information Form created by researchers. One-way analysis of variance (ANOVA) and independent sample t-test were used in the study. IBM SPSS Statistic 22 package program was used for analysis of the data. According to the findings, counselor candidates' perceptions of counseling self-efficacy differed based on their evaluations counseling related courses that were taken prior to the practicum course and, their post practicum evaluations of the counseling performance they showed during the practicum course. Participants who had already taken the multicultural counseling course had significantly higher counseling self-efficacy than those who had not taken the course. Psychological counselor candidates' taken vocational courses, psychological counseling practices and taken culturally sensitive counseling courses, contributing to the increase of psychological counseling self-efficacy.

Keywords: Counseling self-efficacy, multicultural counseling course, counseling practices.

* This study is derived from Fuad BAKİOĞLU's doctoral dissertation conducted by advisor Ayşe Sibel TÜRKÜM

** Karamanoğlu Mehmetbey University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Karaman, Turkey; fuadbakioglu@kmu.edu.tr

*** Anadolu University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Eskişehir, Turkey; asturkum@anadolu.edu.tr

Psikolojik Danışman Adaylarının Psikolojik Danışma Özyeterliklerinin Çeşitli Betimsel Özellikleri Açısından İncelenmesi*

Fuad BAKİOĞLU**, Ayşe Sibel TÜRKÜM***

Geliş tarihi: 17.09.2018

Kabul tarihi: 26.07.2019

Öz

Bu araştırmanın amacı, psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterliklerinin çeşitli betimsel özellikleri açısından incelenmesidir. Araştırmaya Türkiye’de 14 farklı devlet üniversitesi psikolojik danışmanlık ve rehberlik programının son sınıfında öğrenim gören 431 psikolojik danışman adayı katılmıştır. Araştırma grubunun %71’i (N=306) kadın ve %29’u (N=125) erkektir. Katılımcıların yaş ortalaması 22.16, yaş standart sapması .99’dur. Araştırma verilerinin toplanmasında Psikolojik Danışma Özyeterlik Ölçeği ve araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmada tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve bağımsız örneklem t-testi kullanılmıştır. Verilerin analizi için IBM SPSS İstatistik 22 paket programı kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterlikleri psikolojik danışma uygulaması öncesi aldıkları mesleki derslere ve psikolojik danışma uygulamalarına ilişkin değerlendirmelerine göre farklılaşmaktadır. Kültüre duyarlı psikolojik danışma dersi almış olanların psikolojik danışma özyeterlikleri, dersi almayanlarınkinden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Psikolojik danışman adaylarının aldıkları mesleki dersler, psikolojik danışma uygulamaları ve kültüre duyarlı psikolojik danışma dersini almaları psikolojik danışma özyeterliklerinin artmasına katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Psikolojik danışma özyeterliği, kültüre duyarlı psikolojik danışma dersi, psikolojik danışma uygulamaları.

* Bu makale Fuad BAKİOĞLU’nun Ayşe Sibel TÜRKÜM’ün danışmanlığında yaptığı doktora tezinden üretilmiştir.

** Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Karaman, Türkiye; fuadbakioglu@kmu.edu.tr

*** Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eskişehir, Türkiye; astukum@anadolu.edu.tr

1. Giriş

Özyeterlik kavramı ilk olarak Sosyal Bilişsel Kuramda (Bandura, 1989) ele alınmıştır. Özyeterlik Kavramı psikolojik danışma alanına ise Larson ve Daniels (2008) tarafından uyarlanmıştır. Psikolojik danışma özyeterliği, psikolojik danışmanın gelecekte bir danışana etkili psikolojik danışma yapma konusundaki yargısı ve inancıdır (Hall, 2009; Lent, Hill ve Hoffman, 2003). Psikolojik danışmanın özyeterliği ile ilgili algısı onun etkili psikolojik danışma yapmasını etkilemektedir (Larson, 1998). Nitekim özyeterlik algısı yüksek olan psikolojik danışmanlar etkili şekilde psikolojik danışma yapabilmektedirler. Psikolojik danışma özyeterliği uzmanlık, model alma, sosyal ikna ve duyuşsal uyarılma (Larson ve Daniels, 1998) gibi alanlardan etkilenmektedir. Uzmanlık, psikolojik danışmanın başarıyla gerçekleştirdiği psikolojik danışma deneyimleridir (Barnes, 2004; Hall, 2009). Model alma, psikolojik danışman adaylarının başkalarının gerçekleştirdiği psikolojik danışma yaşantılarını gözlemleyerek gelecekte kendilerinin de psikolojik danışma yapabileceklerine inanmalarıdır (Larson, 1998). Sosyal ikna, psikolojik danışman adaylarının gerçekleştirdiği psikolojik danışma deneyimleri ile ilgili süpervizöründen teşvik edici geribildirimler almasıdır. Duyuşsal uyarılma ise psikolojik danışmanın psikolojik danışma sürecinde yaşadığı kaygı, endişe ve heyecanın onun performansını etkilemesidir (Daniels ve Larson, 2001). Tüm bu alanların yanı sıra psikolojik danışman adayları hem lisans öğrenimleri sırasında aldıkları mesleki dersler hem de psikolojik danışma uygulamaları yoluyla alanda çalışmaya hazırlanmaktadır.

Psikolojik danışman adayları lisans öğrenimleri esnasında aldıkları mesleki derslerde temel psikolojik danışma kuramlarını, becerilerini, yöntem ve tekniklerini öğrenmektedirler. Mesleki dersler yoluyla psikolojik danışman adaylarının uygulama yapmaya hazırlanmaları amaçlanmaktadır (Tang vd., 2004). Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma uygulamaları esnasında mesleki derslerden edindikleri bilgileri hayata geçirmeleri beklenmektedir.

Psikolojik danışman yetiştirmede Dünyada CACREP (Psikolojik Danışma Eğitim Programları Akreditasyon Kurulu) ve CORE (Rehabilitasyon Eğitim Kurulu) gibi akreditasyon kurulları bulunmaktadır. Bu kurullar psikolojik danışman adaylarının sertifika alabilmeleri için haftada 40 saat olmak üzere toplamda 600 saatlik bir uygulama yapmalarını ve süpervizyon almalarını şart koşmaktadırlar (CACREP, 2002; CORE, 2008). Türkiye’de psikolojik danışman yetiştirmede herhangi bir akreditasyon kurulu bulunmamaktadır. Ancak psikolojik danışma ve rehberlik programının bulunduğu üniversitelerde Bireysel Psikolojik Danışma Uygulamaları dersi kapsamında süpervizyon eşliğinde psikolojik danışma yapılabilmektedir. Nitekim bu uygulamalar konusunda da işbirliğinin olmadığı görülmektedir. Bunlara ek olarak CACREP ve APA (Amerikan Psikoloji Birliği) psikolojik danışman adaylarının kültüre duyarlı psikolojik danışma ile ilgili ders almalarını sertifika almada bir şart olarak ileri sürmektedirler (APA, 2002; CACREP, 2002). Dahası psikolojik danışma sürecinin başarıya ulaşmasında farklı kültürel özelliklere sahip danışanların olduğu gibi kabul edilmesi kritik öneme sahiptir.

Kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliği başlangıçta kültürel azınlık gruplarının psikolojik yardım ihtiyacının karşılanması için bir çözüm önerisi olarak gündeme gelmiştir. Daha sonra ise farklı kültürel özellikleri olan danışanların anlaşılmasını kolaylaştıran bir alan haline gelmiştir (Repetto, 2002). Kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliği, psikolojik danışmanın bireylere psikolojik yardım sunarken gerekli bilgi, beceri ve farkındalık edinmesi ve bireyin psikolojik

yardım ihtiyacına yönelik etkili yöntem ve teknikleri kullanması olarak tanımlanmaktadır (Sue ve Sue, 2008). Psikolojik danışmanların danışanın kültürel değerlerine saygı duyması, empati ve koşulsuz olumlu kabulün bir göstergesi olarak görülmektedir (Erdur-Baker, 2007; Pedersen, 2002).

Türkiye farklı dil, din, etnik köken ve sosyo-ekonomik düzeye sahip bireylerin olduğu zengin bir kültürel mozağe sahiptir. Son yıllarda Ortadoğu'daki savaşlar neticesinde Türkiye'ye ciddi sayıda göçmen akını olmuştur (ACR, 2017). Türkiye'nin hem zengin bir kültürel yapıya sahip olması hem de göçmenlerin varlığı kültüre duyarlı psikolojik danışmanların yetiştirilmesini kaçınılmaz hale getirmiştir (Kağnıcı, 2013, 2014). Milli Eğitim Bakanlığının son dönemlerde göçmenlerin yoğun yaşadığı bölgelerde eğitim ihtiyacını karşılamak için psikolojik danışmanları atadığı görülmektedir. Farklı kültürel özelliklere sahip kişilerin savaşla beraber yaşadıkları travmayla baş etmeleri konusunda yardımcı olmak için psikolojik danışmanların kültüre duyarlı olması beklenmektedir. Bu kapsamda lisans öğrenimleri esnasında az sayıda üniversitede kültüre duyarlı psikolojik danışma dersinin psikolojik danışman adaylarına verildiği görülmektedir (Sezer ve Demirel, 2015). Nitekim yapılan araştırmalarda (Kağnıcı, 2011; Sezer, 2017) psikolojik danışman adaylarına verilen kültüre duyarlı psikolojik danışma dersinin kültüre duyarlılığı arttırdığı vurgulanmaktadır. Bu kapsamda donanımlı psikolojik danışman adaylarının yetiştirilmesinin farklı kültürel özelliği olan bireylerin psikolojik yardım ihtiyacının karşılanmasında etkili olacağı umut edilmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterliklerinin çeşitli betimsel özellikleri açısından incelenmesidir. Bu kapsamda aşağıda yer alan araştırma sorularına yanıt aranmaktadır.

1. Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterlikleri psikolojik danışma uygulaması öncesi aldıkları mesleki dersleri yeterli bulup bulmamalarına göre farklılaşmakta mıdır?
2. Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterlikleri gerçekleştirdikleri psikolojik danışma uygulamalarını yeterli bulup bulmamalarına göre farklılaşmakta mıdır?
3. Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterlikleri kültüre duyarlı psikolojik danışma dersi alıp almamış olmalarına göre farklılaşmakta mıdır?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterliklerinin aldıkları mesleki dersleri ve psikolojik danışma uygulamalarını yeterli bulmalarına ve kültüre duyarlı psikolojik danışma dersi alma durumuna göre değişip değişmediğini inceleyen ilişkisel tarama modelinde bir araştırmadır. Tarama modelindeki araştırmalar araştırmacının her hangi bir müdahalesi olmaksızın var olan durumun tanımlandığı araştırmalardır (Karasar, 2011).

2.2. Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunda 2015-2016 Öğretim Yılı Bahar döneminde 14 Devlet Üniversitesinin Rehberlik ve Psikolojik Danışma Lisans Programlarının son sınıflarında öğrenim gören 431 üniversite öğrencisi yer almıştır. Araştırma grubunda yer alan katılımcıların %71'1

(306) kadın ve %29'u (125) erkektir. Ayrıca katılımcıların yaş ranjı 20-28, yaş ortalamaları 22.16 ve yaşlarının standart sapması .99'dur.

2.3. Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın veri toplama sürecinde öncelikle ölçme araçları bir set haline getirilmiştir. Daha sonra ilgili yerlerden etik kurul izni alınmıştır. Uygulama izinleri alındıktan sonra uygulamanın yapılacağı üniversitelerde araştırmacılar tarafından gönüllü katılımcılardan veriler toplanmıştır. Bu araştırmada verileri toplanmadan önce bir pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulama çalışması 30 psikolojik danışman adayına araştırmada kullanılacak veri setinin uygulanması yoluyla yapılmıştır. Pilot uygulamada yer alan katılımcılara kişisel bilgi formunda anlaşılmayan herhangi bir kısmın bulunup bulunmadığı ve ölçme araçlarında herhangi bir yazım hatası olup olmadığı ile ilgili fikirlerini beyan etmeleri istenmiştir. Araştırmanın verileri sınıf ortamında toplanmış olup bir ölçek setinin tamamlanması 30 dakika sürmüştür.

2.3.1. Psikolojik danışma özyeterlik ölçeği

Psikolojik Danışma Özyeterlik Ölçeği, Lent, Hill ve Hoffman (2003) tarafından psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterlik düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 41 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte 10'lu Likert (0 = Hiç güvenmiyorum - 9 = Tam olarak güveniyorum) derecelendirmesi kullanılmıştır. Psikolojik Danışma Özyeterlik Ölçeği üç alt boyuttan (yardım becerisi, oturumları yönetme, zor danışanla mücadele) oluşmaktadır. Ölçeğin her bir alt boyutundan puan hesaplanabileceği gibi toplam puan da alınabilmektedir. Ölçekten alınabilecek toplam puan 0-369 arasında değişmektedir. Ölçekten yüksek puan alınması psikolojik danışma özyeterliğinin yüksek algılandığı anlamına gelmektedir. Ölçeğin geliştirme çalışmasında geçerlilik için açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçek madde faktör yüklerinin .50-.93 arasında değiştiği ve toplam varyansın %78'inin açıklandığı görülmüştür. Güvenirlik çalışmasında Cronbach alfa içtutarlık katsayısı .97 ve test-tekrar test güvenirlik katsayısı .75 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin uyum geçerliği kapsamında yapılan çalışma sonucunda Psikolojik Danışma Beceri Ölçeği ile pozitif yönde anlamlı düzeyde ilişkiler bulunmuştur.

Ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışması Pamukçu ve Demir (2013) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin geçerliğini belirlemek amacıyla yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda iyi uyum değerlerinin elde edildiği görülmüştür. Uyum indeksleri $\chi^2/df = 3.30$, GFI = .98, AGFI = .98, CFI = 1.00, RMSEA = .07 ve SRMR = .05 olarak bulunmuştur. Ölçeğin Türkçe formu için Cronbach alfa içtutarlık katsayısı .98 olarak hesaplanmıştır. Uyum geçerliği için Psikolojik Danışma Beceri Ölçeğinin Türkçe formu ile pozitif yönde anlamlı düzeyde ilişkiler bulunmuştur.

Bu çalışmada Psikolojik Danışma Özyeterlik Ölçeğinin Cronbach alfa içtutarlık katsayısı Oturumları Yönetme Özyeterliği alt boyutu için .95, Zor Danışanla Mücadele Özyeterliği alt boyutu için .92 ve ölçek toplamı için .95 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırmada psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterliklerini belirlemek amacıyla Psikolojik Danışma Özyeterlik Ölçeğinin Oturumları Yönetme Özyeterliği ve Zor Danışanla Mücadele Özyeterliği alt boyutları kullanılmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Bu araştırmada betimsel analizler (frekans, ortalama, standart sapma), güvenirlik analizleri (çarpıklık, basıklık) ve karşılaştırma analizleri (bağımsız örneklem t-test, tek yönlü varyans analizi ANOVA) için IBM SPSS Statistic 22 programı kullanılmıştır. Bu araştırmanın analizleri yapılırken istatistiksel tekniklerin seçimi için normal dağılım varsayımları çarpıklık, basıklık ve Kolmogrov Smirnov değerleri kontrol edilmiştir. Araştırmada psikolojik danışma özyeterliği için

çarpıklık katsayısı -.14, basıklık katsayısı -.03 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca varyansların homojenliğini belirlemek amacıyla Levene Testi sonuçları kullanılmıştır. Betimsel analizlerde psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterlik düzeyinin; psikolojik danışma uygulaması yapmadan önce aldıkları mesleki derslere ilişkin değerlendirmelerine göre ve psikolojik danışma uygulaması yaptıktan sonra değerlendirmelerine göre farklılaşım farklılaşmadığına Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. ANOVA analizi sonucunda gruplar arasında anlamlı fark olması durumunda farkın kaynağını belirlemek amacıyla Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi yapılmıştır. Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterlik düzeylerinin kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliği dersi alma durumuna göre farklılaşım farklılaşmadığına Bağımsız Örneklem t-testi sonuçları ile değerlendirilmiştir.

3. Bulgular

Bu bölümde, araştırmanın sorularına yanıt aramak için istatistiksel çözümlere ve araştırmadan elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bu araştırmanın bulguları her araştırma sorusu için ayrı ayrı verilmiştir.

3.1. Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterlikleri psikolojik danışma uygulaması öncesi aldıkları mesleki dersleri yeterli bulup bulmamalarına göre farklılaşmakta mıdır?

Bu araştırmada bilgi toplama aracında psikolojik danışman adaylarından mesleki dersleri yeterli bulup bulmamalarına ilişkin görüşleri “yeterli değil”, “orta” ve “yeterli” şeklinde üç grup altında toplanmıştır. Tablo 1’de psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterliklerinin psikolojik danışma uygulaması öncesi aldıkları mesleki dersleri değerlendirmelerine göre farklılaşım farklılaşmadığına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 1. Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterliklerinin mesleki dersleri değerlendirmelerine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları (n= 431)

Ders yeterliği	n	\bar{x}	Ss	Sd	F	p	η^2	Anlamlı fark
Yeterli Değil	68	117.26	31.65	2	30.76	.000	.13	Yeterli değil-Orta- Yeterli
Orta	188	133.60	29.06	428				
Yeterli	175	148.61	28.21	430				

Tablo 1 incelendiğinde psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma uygulaması öncesi aldıkları mesleki dersleri yeterli bulmayanların psikolojik danışma özyeterlik puan ortalaması (\bar{x} = 117.26, Ss = 31.65), mesleki dersleri orta düzeyde yeterli bulanların psikolojik danışma özyeterlik puan ortalaması (\bar{x} = 133.60, Ss = 29.06) ve mesleki dersleri yeterli bulanların psikolojik danışma özyeterlik puan ortalaması (\bar{x} = 148.61, Ss = 28.21) olduğu gözlenmiştir.

Tablo 1 incelendiğinde psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterliklerinin psikolojik danışma uygulamaları öncesi aldıkları mesleki dersleri değerlendirmelerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir [$F_{2,428}=30.76$; $p<.001$]. Psikolojik danışman adayların psikolojik danışma özyeterlik düzeyleri arasındaki farkların, kaynağını belirlemek amacıyla Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda, psikolojik danışman

adaylarının psikolojik danışma özyeterlikleri psikolojik danışma uygulaması öncesi aldıkları mesleki dersleri yeterli bulanların ($\bar{x} = 148.61$), mesleki dersleri orta düzeyde ($\bar{x} = 133.60$) ve yeterli bulmayanlarınkinden ($\bar{x} = 117.26$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Ayrıca psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterlikleri mesleki dersleri orta düzeyde yeterli bulanların ($\bar{x} = 133.60$), mesleki dersleri yeterli bulmayanlarınkinden ($\bar{x} = 117.26$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

3.2. Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterlikleri gerçekleştirdikleri psikolojik danışma uygulamalarını yeterli bulup bulmamalarına göre farklılaşmakta mıdır?

Bu araştırmada bilgi toplama aracında psikolojik danışman adaylarından gerçekleştirdikleri psikolojik danışma uygulamalarına ilişkin memnuniyet algıları “yeterli değil”, “orta” ve “yeterli” şeklinde üç grup altında toplanmıştır. Tablo 2’de psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterlikleri gerçekleştirdikleri psikolojik danışma uygulamalarını değerlendirmelerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 2. Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterliklerinin psikolojik danışma uygulamalarını değerlendirmelerine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları

Uygulama Yeterliği	n	\bar{x}	Ss	Sd	F	p	η^2	Anlamlı fark
Yeterli Değil	60	113.70	29.13	2	37.85	.000	.15	Yeterli değil-Orta- Yeterli
Orta	205	133.63	27.47	428				
Yeterli	166	149.89	30.08	430				

Tablo 2 incelendiğinde psikolojik danışman adaylarının gerçekleştirdikleri psikolojik danışma uygulamalarını yeterli bulmayanların psikolojik danışma özyeterlik puan ortalaması ($\bar{x} = 113.70$, Ss = 29.13), psikolojik danışma uygulamalarını orta düzeyde bulanların psikolojik danışma özyeterlik puan ortalaması ($\bar{x} = 133.63$, Ss = 27.47) ve psikolojik danışma uygulamalarını yeterli bulanların psikolojik danışma özyeterlik puan ortalaması ($\bar{x} = 149.89$, Ss = 30.08) olduğu gözlenmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterliklerinin gerçekleştirdikleri psikolojik danışma uygulamalarını değerlendirmelerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir [$F_{2;428}=37.85$; $p<.001$]. Psikolojik danışman adayların psikolojik danışma özyeterlik düzeyleri arasındaki farkların, kaynağını belirlemek amacıyla Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi uygulanmıştır. Bulguya göre, psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterlikleri gerçekleştirdikleri psikolojik danışma uygulamalarını yeterli bulanların ($\bar{x} = 149.89$), orta düzeyde ($\bar{x} = 133.63$) ve yeterli bulmayanlarınkinden ($\bar{x} = 113.70$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Ayrıca, psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterlikleri gerçekleştirdikleri psikolojik danışma uygulamalarını orta düzeyde yeterli bulanların ($\bar{x} = 133.63$), psikolojik danışma uygulamalarını yeterli bulmayanlarınkinden ($\bar{x} = 113.70$) anlamlı düzeyde yüksek olduğu gözlenmiştir.

3.3. Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterlikleri kültüre duyarlı psikolojik danışma dersi alıp almamış olmalarına göre farklılaşmakta mıdır?

Bu araştırmada psikolojik danışman adaylarının kültüre duyarlı psikolojik danışma dersi alıp almamış olmalarına göre de psikolojik danışma özyeterlikleri arasındaki fark Bağımsız Örneklem *t*-testi ile incelenmiştir. Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterliklerinin kültüre duyarlı psikolojik danışma dersi alıp almamış olmalarına göre farklılaşmasına ilişkin Bağımsız Örneklem *t*-testi sonucu Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3. Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterliklerinin kültüre duyarlı psikolojik danışma dersi almalarına göre bağımsız örneklem t-testi sonuçları

Dersi alma Durumu	n	\bar{x}	Ss	Sd	t	p	η^2
Aldı	76	147.24	23.85	429	3.16	.000	.72
Almadı	355	134.95	32.05				

Tablo 3 incelendiğinde kültüre duyarlı psikolojik danışma dersi alan psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterlikleri ($\bar{x} = 147.24$), kültüre duyarlı psikolojik danışma dersi almayanların psikolojik danışma özyeterliklerinden ($\bar{x} = 134.95$) anlamlı düzeyde yüksek olduğu gözlenmiştir [$t= 3.16$; $p>.001$].

4. Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterliklerinin aldıkları mesleki dersleri yeterli bulmalarına, psikolojik danışma uygulamalarını doyum verici bulmalarına ve kültüre duyarlı psikolojik danışma dersi almış olmalarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Her bir araştırma sorusuna ilişkin elde edilen bulgular doğrultusunda tartışmaya aşağıda yer verilmiştir.

Bu araştırmada ilk olarak psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterliklerinin psikolojik danışma uygulaması öncesi aldıkları mesleki dersleri yeterli bulmalarına göre değişmektedir. Buna göre, mesleki dersleri yeterli bulan psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterlikleri de yüksek bulunmuştur. Bu araştırmada yer alan psikolojik danışman adayları psikolojik danışma uygulaması öncesinde Kişilik Kuramları, Psikolojik Danışma Kuramları ve Psikolojik Danışma İlke ve Teknikleri gibi onları psikolojik danışma uygulamalarına hazırlayan mesleki dersleri almaktadırlar. Bu derslerde psikolojik danışman adayları temel psikolojik danışma temel becerilerini ve psikolojik danışma yapmalarını kolaylaştıran empati, koşulsuz kabul, saygı gibi temel psikolojik danışma ilkelerini öğrenmektedirler. Mesleki dersleri başarılı şekilde tamamlayan psikolojik danışman adayları psikolojik danışma yaşantısına aşina olmakta ve uygulama yapmaya hazırlanmaktadır. Alanyazında psikolojik danışma özyeterliğinin temel psikolojik danışma becerileri ile pozitif yönde ilişkili olduğuna dair araştırma bulguları bulunmaktadır (Hall, 2009; Larson, 1998). Alanyazın ve bu araştırmanın bulguları arasında tutarlılık olduğu görülmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterliklerinin psikolojik danışma uygulaması öncesi aldıkları mesleki dersleri yeterli bulmalarına yükseldiği söylenebilir.

Bu araştırmanın bir diğer bulgusuna göre, psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterlikleri gerçekleştirdikleri psikolojik danışma uygulamasını yeterli bulmalarına göre yükselmesine ilişkindir. Bu araştırmada yer alan psikolojik danışman adayları mesleki dersleri başarıyla aldıktan sonra öğrenim gördükleri Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programlarında Bireysel Psikolojik Danışma Uygulaması dersi kapsamında psikolojik danışma uygulaması gerçekleştirmektedirler. Bu ders kapsamında süpervizyon eşliğinde psikolojik danışman adayları uygulama yapmaktadırlar. Psikolojik danışman adayları yaptıkları uygulamalar neticesinde hem

süpervizöründen aldığı dönütler hem de özdeğerlendirmeleri sonucunda psikolojik danışma özyeterliklerini belirlemektedirler. Dahası psikolojik danışman adayları psikolojik danışma uygulaması yaparak hem yeterlik kazanmakta hem de alanda çalışmaya hazırlanmaktadır (Hall, 2009). Alanyazında psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma uygulaması yapmalarının psikolojik danışma özyeterliklerinin yüksek olmasına katkı sağladığı önemle vurgulanmaktadır (Barnes, 2004; Larson, 1998). Bu bilgiler ışığında psikolojik danışman adaylarının doyum sağlayıcı psikolojik danışma uygulaması yaptıkça psikolojik danışma özyeterliklerinin de artacağı söylenebilir.

Bu araştırmada elde edilen diğer bulgu, kültüre duyarlı psikolojik danışma dersi alan psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterliklerinin dersi almayanlarından yüksek bulunmasına ilişkindir. İlgili alan yazında da benzer bulguların elde edildiği görülmektedir (Boston, 2009; Kağnıcı, 2014, Sezer, 2017; Williams, 2010). Psikolojik danışman adaylarının kendisinden farklı kültürel özelliklere sahip danışanlar ile psikolojik danışma yapması alanda çalışmaya yetkin olmasına ve özyeterliğini olumlu yönde şekillendirmesine katkı sağlamaktadır (Holcomb-McCoy, Harris, Hines ve Johnston, 2008). Farklı kültürel özelliklere sahip danışanlar ile psikolojik danışma yapan psikolojik danışman adayları kendisinden farklılaşan kültürel özelliklere karşı duyarlı olmalı ve bu kültürel özellikleri tanımalı ve danışanın özelliklerine yönelik önyargısının kaynaklarını belirleyebilmelidir. Bu doğrultuda kültüre duyarlı psikolojik danışmanların yetiştirilmesi gerekli görülmektedir. Türkiye’de Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Dersi az sayıda devlet üniversitesinin Rehberlik ve Psikolojik Danışma Programında lisans düzeyinde seçmeli ve lisansüstü düzeyde zorunlu ve seçmeli olarak okutulmaktadır. Adı geçen dersin lisans düzeyinde okutulması alanda çalışacak olan psikolojik danışmanların farklı kültürleri tanımalarına, önyargılarını fark etmelerine, kültürel konularda becerilerini geliştirmelerine ve kültüre duyarlı olarak yetişmelerine katkı sağlamaktadır (Sezer, 2017). Bu bilgiler ışığında kültüre duyarlı psikolojik danışma dersi alan psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterliklerinin yüksek olabileceği söylenebilir. Bu araştırmada yer alan psikolojik danışman adaylarının yaklaşık beşte birinin kültüre duyarlı psikolojik danışma dersi aldıkları görülmektedir. Bununla beraber psikolojik danışman adaylarının farklı kültürel özelliklere sahip danışanlar ile psikolojik danışma yapmaları konusunda teşvik edilmelerinin de edindikleri bilgileri uygulama fırsatı yakalamalarına ve alanda çalışmaya hazır olmalarına olanak sağlayacaktır.

Araştırmanın sonucunda psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterlikleri psikolojik danışma uygulaması öncesi aldıkları mesleki dersleri yeterli bulmalarına göre yükselmektedir. Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterlikleri gerçekleştirdikleri psikolojik danışma uygulamalarını yeterli bulmaları göre yükselmektedir. Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterliği kültüre duyarlı psikolojik danışma dersi almış olmalarına göre yükselmektedir.

Bu araştırmanın sonuçları doğrultusunda psikolojik danışman adaylarının özyeterliklerinin geliştirilmesi için bazı öneriler getirilmiştir. Psikolojik danışman eğitim programlarında teorik dersler ve uygulamalar (rol canlandırma, rol oynama yoluyla yapılan psikolojik danışma kayıtlarını izleme) yoluyla psikolojik danışma özyeterliğinin artırılması sağlanabilir. Lisans ve lisansüstü düzeyde verilen teorik mesleki derslere psikolojik danışman adaylarının kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliği bilgi, beceri ve farkındalığını arttırmaya yönelik içerik ve uygulamalar eklenebilir. Psikolojik danışma uygulamaları dersinde psikolojik danışman adaylarının farklı kültürel özellikleri olan danışanlarla psikolojik danışma yapmaları sağlanabilir. İçinde yaşanan coğrafyanın çeşitliliğini yansıtan kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliği ile ilgili teorik kitaplar yazılması katkı sağlayabilir.

Kaynaklar

- Avrupa Komisyonu Raporu (ACR). (2017). *Türkiye mülteci krizi*. http://ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/factsheets/turkey_syrian_crisis_tr. adresinden alınmıştır.
- American Psychological Association (APA). (2002). *Guidelines on multicultural education, training, research, practice, and organizational change for psychologists*. <http://www.apa.org/pi/multiculturalguidelines/homepage> adresinden alınmıştır.
- Bandura, A. (1989). Regulation of cognitive processes through perceived self-efficacy. *Developmental Psychology*, 25 (5), 729-735.
- Barnes, K.L. (2004). Applying self-efficacy theory to counselor training and supervision: a comparison of two approaches. *Counselor Education & Supervision*, 44, 56-69.
- Boston, Q. (2009). *Assessing multicultural counseling competencies of internship students enrolled in CORE and CACREP programs*. Unpublished doctoral dissertation. Carbondale, Illinois: Southern Illinois University.
- Council for Accreditation of Counseling and Related Educational Programs-CACREP (2002). *Manual*. <http://www.cacrep.org/mission.html> adresinden alınmıştır.
- Council on Rehabilitation Education-CORE (2008). *Manual*. <http://www.corerehab.org> adresinden alınmıştır.
- Daniels, J.A., & Larson, L.M. (2001). The impact of performance feedback on counseling self-efficacy and counselor anxiety. *Counselor Education & Supervision*, 41, 120-130.
- Erdur-Baker, Ö. (2007). Psikolojik danışma ve kültürel faktörler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(27), 109-122.
- Hall, K.E. (2009). *Anxiety and counseling self-efficacy among counseling students: the moderating role of mindfulness and alexithymia*. Unpublished doctoral dissertation. Carolina: University of North Carolina.
- Holcomb-McCoy, C., Harris, P., Hines, E.M., & Johnston, G. (2008). School counselors' multicultural self-efficacy: A preliminary investigation. *Professional School Counseling*, 11(3), 166-178.
- Kağnıcı, D. Y. (2011). Teaching multicultural counseling: An example from a Turkish counseling undergraduate program. *Eurasian Journal of Educational Research*, 44, 118-128.
- Kağnıcı, D.Y. (2013). Çok kültürlü psikolojik danışma eğitiminin rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programlarına yerleştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(40), 222-231.
- Kağnıcı, D.Y. (2014). Reflections of a multicultural counseling course: A qualitative study with counseling students and counselors. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 14(1), 53-62.
- Karasar, N. (2011). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Larson, L.M. (1998). The social cognitive model of counselor training. *The Counseling Psychologist*, 26, 219-273.

- Larson, L.M., & Daniels, J.A. (1998). Review of the counseling self-efficacy literature. *The Counseling Psychologist*, 26, 179-218.
- Lent, R.W., Hill, C.E., & Hoffman, M.A. (2003). Development and validation of the counselor activity self-efficacy scales. *Journal of Counseling Psychology*, 1, 97-108.
- Pamukçu, B., & Demir, A. (2013). Psikolojik danışma öz-yeterlik ölçeği Türkçe formu'nun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(40), 198-211.
- Pedersen, P.B. (2002). Ethics, competence, and other professional issues in culturecentered counseling. *Counseling across cultures*, 5,3-27.
- Repetto, E. (2002). Cross-cultural counseling: problems and prospects. *Orientaciony Sociedad*, 3, 1-17.
- Sezer, S. (2017). Çok kültürlü psikolojik danışma dersinin PDR öğrencilerinin çok kültürlü bakış açıları üzerindeki etkisi. *Eğitim, Bilim ve Toplum Dergisi*, 15(17), 9-30.
- Sezer, S., & Demirel, K. (2015). Çok kültürlü psikolojik danışma dersinin öğrencilerin çok kültürlü bakış açıları üzerindeki etkisi. *XIII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*, Mersin: Mersin Üniversitesi, s. 457.
- Sue, D.W., & Sue, D. (2008). *Counseling the cultural diverse theory and practice* (5th ed.). USA, NJ: John Wiley & Sons.
- Tang, M., Addison, K.D., LaSure-Bryant, D., Norman, R., O'Connell, W., & Stewart-Sicking, J.A. (2004). Factors that influence self-efficacy of counselling students: An exploratory study. *Counselor Education & Supervision*, 44(1), 70-80.
- Williams, D.M. (2010). *School counselor's multicultural counseling competence: An exploratory study*. Unpublished doctoral dissertation. Michigan, Capella University.

Extended Summary

1. Introduction

The concept of psychological counseling self-efficacy was adapted from Social Cognitive Theory. Psychological counseling self-efficacy is described as a counselor's belief and judgement about how effective he/she carries out the counseling process. Psychological counselor candidates prepare for practice during their undergraduate education through vocational courses and exercises. Within the vocational courses, it is aimed at developing their main psychological counseling skills. These skills are tried to be put into practice during their exercises.

In research involving psychological counselor candidates, psychological counseling self-efficacy is observed to be associated with main psychological counseling skills, vocational courses, and psychological counseling experience. Moreover, it is seen that psychological counseling course sensitive to culture contributes to psychological counselor candidates' counseling self-efficacy.

Although psychological counseling sensitive to culture was first put forward to meet the counseling needs of culturally minority groups, it has been seen today as a field facilitating psychological counseling to clients with different cultural characteristics. Psychological counseling sensitive to culture competency is described as counselor's knowledge, skills, and awareness during counseling and use of effective methods and techniques to meet the psychological needs of clients. It is viewed as counselors' respect for, empathy, and unconditional acceptance of clients' cultural values.

Turkey has a rich cultural mosaic involving individuals with different ethnicity, language, religion, and socio-economic status. Additionally, it became inevitable to train psychological counselors with sensitivity to culture as a result of recent migration waves from Middle East.

The purpose of this study was to investigate psychological counselor candidates' psychological counseling self-efficacy in terms of some descriptive variables. Within this scope, the research questions were presented below.

1. Does the psychological counselor candidates' counseling self-efficacy differ in terms of their perceptions of the vocational courses received prior to psychological counseling practice?
2. Does the psychological counselor candidates' counseling self-efficacy differ in terms of their perceptions of their psychological counseling practice?
3. Does the psychological counselor candidates' counseling self-efficacy differ in terms of their status of receiving psychological counseling courses sensitive to culture?

2. Method

Participants of this study were 431 senior students studying in the Guidance and Psychological Counseling Undergraduate Programs of 14 different Turkish universities. Of all the participants, 71% (306) were female and 29% (125) were male. The age range was 20-28, mean age was 22.16, and standard deviation of age was .99. The data were collected using Counselor Activity Self-Efficacy Scale and Personal Information Form created by researchers. One-way analysis of variance (ANOVA) and independent sample t-test were used in the study. IBM SPSS Statistic 22 package program was used for analysis of the data. Prior to the analysis, the normality of distribution (skewness, kurtosis, Kolmogorov Smirnov) was checked to decide on the statistical techniques to be used. Moreover, Levene's test results were used to determine the homogeneity of variances.

3. Findings, Discussion and Results

In this study, the participants' opinions regarding their perceptions of vocational courses and their counseling practices were gathered under three categories as "inadequate", "medium", and "adequate".

According to findings, it was observed that participants who perceived their vocational courses as “adequate” ($\bar{x} = 148.61$) had significantly higher counseling self-efficacy than those who replied as “medium” ($\bar{x} = 133.60$) and “inadequate” ($\bar{x} = 117.26$). Moreover, participants who found their vocational courses as “medium” ($\bar{x} = 133.60$) had significantly higher counseling-self efficacy than the participants who replied as “inadequate” ($\bar{x} = 117.26$).

It was also observed that participants who perceived their counseling practice as “adequate” ($\bar{x} = 149.89$) had significantly higher counseling self-efficacy than those who replied as “medium” ($\bar{x} = 133.63$) and “inadequate” ($\bar{x} = 113.70$). Additionally, participants who found their counseling practice as “medium” ($\bar{x} = 133.63$) had significantly higher counseling-self efficacy than the participants who replied as “inadequate” ($\bar{x} = 113.70$).

Lastly, participants who received psychological counseling courses sensitive to culture ($\bar{x} = 147.24$) had significantly higher counseling self-efficacy than their counterparts who didn't ($\bar{x} = 134.95$) [$t = 3.16$; $p > .001$].

According to the findings, counselor candidates' perceptions of counseling self-efficacy differed based on their evaluations counseling related courses that were taken prior to the practicum course and, their post practicum evaluations of the counseling performance they showed during the practicum course. Participants who had already taken the multicultural counseling course had significantly higher counseling self-efficacy than those who had not taken the course. As a result of this study, psychological counselor candidates' taken vocational courses, psychological counseling practices and taken culturally sensitive counseling courses, contributing to the increase of psychological counseling self-efficacy.

Araştırma makalesi: Bakioğlu, F., & Türküm, A. S. (2019). Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterliklerinin çeşitli betimsel özellikleri açısından incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21 (2), 178-190.